

СУД ЕЎРАЗІЙСКАГА ЭКАНАМІЧНАГА САЮЗА

КАНСУЛЬТАТЫЎНАЕ ЗАКЛЮЧЭННЕ

9 красавіка 2026 года

горад Мінск

Вялікая калегія Суда Еўразійскага эканамічнага саюза ў складзе старшынствуючага Старшыні Суда Дронава А.А., суддзі-дакладчыка Кайыпава М.Т., суддзяў Айрыян Э.У., Аляксандрава Д.П., Джунушпаева К.К., Забары А.А., Ісмаілава Е.Ж., Кішкембаева А.Б., Паўлавай Н.У., Туняяна А.Г.,

пры сакратару судовага пасяджэння Эгембердзіевай Б.Р., даследаваўшы матэрыялы справы, заслухаўшы суддзю-дакладчыка, кіруючыся пунктамі 2, 46, 47, 50, 68, 69, 73, 96, 98 Статута Суда Еўразійскага эканамічнага саюза, артыкуламі 72, 85 Рэгламенту Суда Еўразійскага эканамічнага саюза,

прадастаўляе кансультатыўнае заключэнне па заяве Еўразійскай эканамічнай камісіі аб растлумачэнні палажэнняў Пагаднення аб пенсійным забеспячэнні працоўных дзяржаў – членаў Еўразійскага эканамічнага саюза ад 20 снежня 2019 года.

I. Пытанні заяўніка

1. Еўразійская эканамічная камісія (далей – заяўнік, Камісія) звярнулася ў Суд Еўразійскага эканамічнага саюза (далей – Суд) з заявай аб растлумачэнні палажэнняў Пагаднення аб пенсійным забеспячэнні працоўных дзяржаў-членаў Еўразійскага эканамічнага саюза ад 20 снежня 2019 года (далей – Пагадненне).

2. Заяўнік указвае, што ў практыцы работы Камісіі ўзнікаюць пытанні, звязаныя з прымяненнем палажэнняў Пагаднення кампетэнтнымі органамі ў галіне пенсійнага забеспячэння дзяржаў – членаў Еўразійскага эканамічнага саюза (далей – Саюз).

2.1. У дзяржавах-членах узніклі розныя падыходы да разумення імі сваіх міжнародных абавязацельстваў у рамках Пагаднення, у прыватнасці:

1) тэрміна «працоўны» ў частцы таго, якія менавіта асобы адносяцца да «працоўных» у кантэксце нормаў Пагаднення;

2) зместу нормаў артыкулаў 7 і 12 Пагаднення ў частцы пытання вылічэння індывідуальнага пенсійнага каэфіцыента (далей – ПК), неабходнага для вызначэння права на пенсію ў Расійскай Федэрацыі.

2.2. Указанае прыводзіць да таго, што ў правапрымяняльнай практыцы ўзнікаюць праблемы, звязаныя з прызначэннем пенсій грамадзянам дзяржаў-членаў, якія маюць працоўны стаж у дзяржавах-членах як да, так і пасля ўступлення Пагаднення ў сілу (гэта значыць 1 студзеня 2021 года).

3. Улічваючы выкладзенае, Камісія просіць Суд прадаставіць кансультацыйнае заключэнне па наступных пытаннях:

3.1. Ці распаўсюджваецца дзеянне артыкула 1 Пагаднення ў сістэмнай узаемасувязі з артыкулам 12 Пагаднення на грамадзян дзяржаў-членаў, якія маюць стаж працы на тэрыторыі дзяржаў-членаў толькі да ўступлення Пагаднення ў сілу (да 1 студзеня 2021 года), і ці адносяцца гэтыя грамадзяне да працоўных прымяняльна да тэрміналогіі, выкарыстанай у артыкуле 1 Пагаднення?

3.2. Ці прымяняюцца палажэнні пунктаў 1–3 артыкула 7 Пагаднення ў іх сістэмнай узаемасувязі з артыкулам 12 Пагаднення ў дачыненні да стажу працы грамадзян дзяржаў-членаў, набытага да ўступлення Пагаднення ў сілу (да 1 студзеня 2021 года)?

II. Працэдура ў Судзе

4. Пастановай Вялікай калегіі Суда ад 18 снежня 2025 года заява Камісіі прынята да вядзення.

5. Згодна з пунктам 68 Статута Суда Еўразійскага эканамічнага саюза (дадатак № 2 да Дагавора аб Еўразійскім эканамічным саюзе; далей адпаведна – Дагавор, Статут) парадак разгляду спраў аб растлумачэнні вызначаецца Рэгламентам Суда Еўразійскага эканамічнага саюза, зацверджаным Рашэннем Вышэйшага Еўразійскага эканамічнага савета ад 23 снежня 2014 года № 101 (далей – Рэгламент).

6. У адпаведнасці з артыкулам 75 Рэгламенту ў рамках падрыхтоўкі справы да разгляду па пастаўленых заяўнікам пытаннях былі запытаны дадатковыя звесткі і меркаванні вышэйшых судовых інстанцый і дзяржаўных органаў дзяржаў – членаў Саюза.

Адпаведная інфармацыя і матэрыялы былі прадастаўлены Суду Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Арменія, Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь, Міністэрствам працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Казахстан, Міністэрствам юстыцыі Кыргызскай Рэспублікі,

Міністэрствам працы, сацыяльнага забеспячэння і міграцыі Кыргызскай Рэспублікі, Канстытуцыйным Судом Расійскай Федэрацыі, Вярхоўным Судом Расійскай Федэрацыі, Генеральнай пракуратурай Расійскай Федэрацыі, Еўразійскай эканамічнай камісіяй.

III. Вывады Суда

7. Мэтай дзейнасці Суда згодна з пунктам 2 Статута з’яўляецца забеспячэнне ў адпаведнасці з яго палажэннямі аднастайнага прымянення дзяржавамі-членамі і organami Саюза дагавора, міжнародных дагавораў у рамках Саюза, міжнародных дагавораў Саюза з трэцім бокам і рашэнняў органаў Саюза.

Суд у адпаведнасці з пунктамі 46 і 50 Статута па заяве дзяржавы-члена або органа Саюза ажыццяўляе растлумачэнне палажэнняў Дагавора, міжнародных дагавораў у рамках Саюза і рашэнняў органаў Саюза, пры гэтым Судом прымяняюцца ў тым ліку агульнапрызнаныя прынцыпы і нормы міжнароднага права.

Міжнародны дагавор згодна з артыкулам 31 Венскай канвенцыі аб праве міжнародных дагавораў ад 23 мая 1969 года (далей – Венская канвенцыя) павінен тлумачыцца добрасумленна ў адпаведнасці са звычайным значэннем, якое трэба надаваць тэрмінам дагавора ў іх кантэксце, а таксама ў святле аб’екта і мэт дагавора.

8. У адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 1 Дагавора ў рамках Саюза забяспечваецца свабода руху тавараў, паслуг, капіталу і рабочай сілы, правядзенне скаардынаванай, узгодненай або адзінай палітыкі ў галінах эканомікі, вызначаных Дагаворам і міжнароднымі дагаворамі ў рамках Саюза.

Згодна з артыкулам 4 Дагавора мэтамі Саюза з’яўляюцца, у прыватнасці, стварэнне ўмоў для стабільнага развіцця эканомік дзяржаў-членаў у інтарэсах павышэння жыццёвага ўзроўню іх насельніцтва; імкненне да фарміравання адзінага рынку тавараў, паслуг, капіталу і працоўных рэсурсаў у рамках Саюза. Дасягненню іх спрыяе заключэнне Пагаднення, мэтай якога, як вынікае з яго прэамбулы, з’яўляецца ўрэгуляванне адносін у сферы пенсійнага забеспячэння грамадзян дзяржаў-членаў. У сувязі з гэтым палажэнні раздзела XXVI Дагавора «Працоўная міграцыя» і Пагаднення падлягаюць тлумачэнню ў святле вышэйзгаданых мэт Дагавора і Пагаднення.

9. З мэтай развіцця Дагавора, які прадугледжвае, што пенсійнае забеспячэнне працоўных дзяржаў-членаў і членаў сям’і рэгулюецца заканадаўствам дзяржавы пастаяннага пражывання, а таксама ў адпаведнасці з асобным міжнародным дагаворам паміж дзяржавамі-

членамі (абзац трэці пункта 3 артыкула 98), заключана Пагадненне, якое ў адпаведнасці з пунктам 3 яго артыкула 14 уваходзіць у права Саюза.

10. Вялікая калегія Суда зыходзіць з таго, што нормы-дэфініцыі міжнародных дагавораў і актаў, якія складаюць права Саюза, накіраваны на раскрыццё зместу паняццяў, якія выкарыстоўваюцца ў тэксе адпаведнага дагавора (акта). Гэтыя нормы валодаюць абавязковасцю пры тлумачэнні і прымяненні палажэнняў міжнароднага дагавора, але дзейнічаюць толькі ва ўзаемасувязі з яго рэгулюючымі прадпісаннямі, якія змяшчаюць тэрміны, што вызначаюцца.

Прымяняльна да першага пытання заяўніка такі падыход дазваляе заключыць, што азначэнні паняццяў, у тым ліку тэрміна «працоўны», дадзены ў артыкуле 1 Пагаднення для мэт іх выкарыстання ў наступных артыкулах гэтага міжнароднага дагавора, змест і сэнс якіх падлягае ўстанаўленню з улікам кантэксту канкрэтнага артыкула.

Згодна з артыкулам 1 Пагаднення «працоўны» – грамадзянін дзяржавы-члена, у якога фарміруюцца або фарміраваліся пенсійныя правы з дапамогай ажыццяўлення працоўнай ці іншай дзейнасці на тэрыторыі іншай дзяржавы-члена.

У адпаведнасці з пунктамі 1–3 артыкула 3 Пагаднення фарміраванне пенсійных правоў працоўных ажыццяўляецца за кошт пенсійных узносаў на тых жа ўмовах і ў тым жа парадку, што і фарміраванне пенсійных правоў грамадзян дзяржавы працаўладкавання, а рэалізацыя права на прызначэнне і выплату працоўным (членам сям’і) пенсіі – на тых жа ўмовах, што і для грамадзян дзяржавы працаўладкавання. Пры гэтым непасрэднае прызначэнне і выплата пенсіі выконваюцца кампетэнтным органам той дзяржавы-члена, згодна з заканадаўствам якой працоўным набыта адпаведнае права.

11. Пагадненне падпісана 20 снежня 2019 года і ўступіла ў сілу 1 студзеня 2021 года.

Згодна з артыкулам 28 Венскай канвенцыі, калі іншы намер не вынікае з дагавора ці не ўстаноўлены іншым чынам, то палажэнні дагавора не абавязковыя для ўдзельніка дагавора ў дачыненні да любога дзеяння або факта, якія мелі месца да даты ўступлення дагавора ў сілу для ўказанага ўдзельніка, або ў дачыненні да любой сітуацыі, якая перастала існаваць да гэтай даты.

Пагадненнем не прадугледжана наданне яму зваротнай сілы як у цэлым, так і яго асобным палажэнням.

Улічваючы выкладзенае, Вялікая калегія Суда прыходзіць да вываду, што нормы пагаднення распаўсюджваюцца на пенсійныя адносіны, якія ўзнікаюць пасля яго ўступлення ў сілу і ўяўляюць сабой праваадносіны паміж грамадзянінам і кампетэнтным дзяржаўным

органам з нагоды фарміравання пенсійных правоў, прызначэння і выплаты пенсіі.

12. Пункт 1 артыкула 7 Пагаднення прадугледжвае, што кожная дзяржава-член вызначае права на пенсію ў адпаведнасці са сваім заканадаўствам, зыходзячы са стажу працы, набытага на яе тэрыторыі, з улікам палажэнняў гэтага Пагаднення. Пры гэтым у адпаведнасці з Пагадненнем стаж працы – гэта перыяд працы і (або) іншай дзейнасці (у тым ліку з выплатай пенсійных узносаў), а таксама іншыя перыяды, якія ўлічваюцца ў адпаведнасці з заканадаўствам дзяржавы-члена пры вызначэнні права на пенсію і вылічэнні яе памеру.

Паводле пункта 5 артыкула 7 Пагаднення права на пенсію (за выключэннем назапашвальнай пенсіі, працоўных (страхавых) пенсій па інваліднасці і з нагоды страты карміцеля) узнікае ў працоўнага пры наяўнасці не менш як 12 месяцаў стажу працы, набытага на тэрыторыі дзяржавы-члена пасля ўступлення ў сілу Пагаднення. У выпадку калі стажу работы, набытага на тэрыторыі адной дзяржавы-члена, недастаткова для ўзнікнення права на пенсію, улічваецца стаж працы, набыты на тэрыторыях іншых дзяржаў-членаў у адпаведнасці з заканадаўствам кожнай з дзяржаў-членаў, за выключэннем выпадкаў, калі такі стаж працы супадае па часе (пункт 2 артыкула 7 Пагаднення).

На падставе выкладзенага Вялікая калегія Суда прыходзіць да вываду, што пры вызначэнні права на пенсію ў адпаведнасці з Пагадненнем улічваецца стаж працы, набыты грамадзянінам дзяржавы – члена Саюза ў тым ліку на тэрыторыях іншых дзяржаў – членаў Саюза.

13. Пункт 3 артыкула 7 Пагаднення прадугледжвае спецыяльную норму, якая распаўсюджваецца толькі на ўстанаўленне пенсіі ў Расійскай Федэрацыі. На падставе гэтага Палажэння ў Расійскай Федэрацыі пры вызначэнні права на пенсію ў адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 7 Пагаднення велічыня ІПК вызначаецца за перыяды стажу працы, набытага на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі, а таксама на тэрыторыі былога Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

У выпадку, калі велічыні ІПК, вызначанай у адпаведнасці з абзацам першым пункта 3 артыкула 7 Пагаднення, недастаткова для ўзнікнення права на пенсію, улічваецца велічыня ІПК, роўная 1 за 1 год стажу працы, набытага на тэрыторыях дзяржаў-членаў. Пры гэтым 1 месяц стажу працы складае $\frac{1}{12}$ частку каэфіцыента за поўны календарны год, а 1 дзень – $\frac{1}{360}$ частку каэфіцыента за поўны календарны год.

14. Згодна з Канцэпцыяй міжнароднага дагавора аб супрацоўніцтве ў галіне пенсійнага забеспячэння, адобранай рашэннем Савета Еўразійскай эканамічнай камісіі ад 12 лістапада 2014 года № 103, адной з перадумоў і асноўных мэт распрацоўкі Пагаднення з’явілася

неабходнасць вырашэння пытання захавання і абароны пенсійных правоў працоўных, у тым ліку пры пераездзе грамадзян дзяржаў-членаў з адной краіны Саюза ў іншую.

15. Тэлеалагічнае тлумачэнне Пагаднення дазваляе Вялікай калегіі Суда прыйсці да вываду аб тым, што Пагадненне прынята з мэтай рэалізацыі патрабавання нацыянальных заканадаўстваў аб сукупнасці мінімальных умоў для таго, каб грамадзяне дзяржаў-членаў маглі прэтэндаваць на пенсію, і гарантавання грамадзянам адной дзяржавы-члена захавання пенсійных правоў, набытых на тэрыторыі іншай дзяржавы-члена. Гэта магчыма пры ўмове ўзаемнага ўліку дзяржавамі ў парадку артыкула 7 Пагаднення ўсяго стажу, набытага на іх тэрыторыях.

16. У рамках Пагаднення неабходна размяжоўваць абавязацельствы, якія датычацца вызначэння права на пенсію па артыкуле 7, і пераходныя палажэнні артыкула 12 Пагаднення, якія рэгулююць пытанні прызначэння і выплаты пенсіі (пры наяўнасці права на яе).

Так, згодна з артыкулам 12 Пагаднення:

за стаж працы, набыты пасля ўступлення Пагаднення ў сілу, пенсія прызначаецца і выплачваецца дзяржавай-членам, на тэрыторыі якой набыты адпаведны стаж працы;

за стаж працы, набыты да ўступлення Пагаднення ў сілу, пенсія прызначаецца і выплачваецца ў адпаведнасці з заканадаўствам дзяржаў-членаў і Пагадненнем аб гарантыях правоў грамадзян дзяржаў-удзельніц Садружнасці Незалежных Дзяржаў у галіне пенсійнага забеспячэння ад 13 сакавіка 1992 года, а для Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі – Дагаворам паміж Расійскай Федэрацыяй і Рэспублікай Беларусь аб супрацоўніцтве ў галіне сацыяльнага забеспячэння ад 24 студзеня 2006 г.

Вялікая калегія Суда мяркуе, што палажэнні артыкула 12 Пагаднення, згодна з якімі за набыты пасля ўступлення Пагаднення ў сілу стаж пенсія прызначаецца і выплачваецца дзяржавай-членам, на тэрыторыі якой адпаведны стаж працы набыты, карэспандуюць з палажэннямі пункта 1 артыкула 7 Пагаднення аб вызначэнні кожнай дзяржавай права на пенсію зыходзячы са стажу працы, набытага на яе тэрыторыі з улікам палажэнняў Пагаднення.

Што датычыцца прызначэння і выплаты пенсіі за стаж працы, набыты да ўступлення Пагаднення ў сілу, то Артыкул 12 Пагаднення ўказвае на абавязковасць прымянення не толькі заканадаўстваў дзяржаў-членаў, але і іншых міжнародных дагавораў: Пагаднення аб гарантыях правоў грамадзян дзяржаў – удзельніц Садружнасці Незалежных Дзяржаў у галіне пенсійнага забеспячэння ад 13 сакавіка 1992 года, а для Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі – Дагавора паміж Расійскай

Федэрацыяй і Рэспублікай Беларусь аб супрацоўніцтве ў галіне сацыяльнага забеспячэння ад 24 студзеня 2006 года.

Пры такіх акалічнасцях, на думку Вялікай калегіі Суда, набытыя працоўнымі дзяржаў-членаў пенсійныя правы забяспечваюцца юрыдычнымі гарантыямі рэалізацыі і пасля змянення прававога рэгулявання ў сувязі з уступленнем у сілу Пагаднення.

Артыкул 12 Пагаднення рэгулюе пераход ад рэжыму пенсійнага забеспячэння, заснаванага на прынцыпе тэрытарыяльнасці, да прынцыпу прапарцыянальнасці, які прадугледжвае размеркаванне выдаткаў на выплату пенсій у залежнасці ад велічыні пенсійных правоў, набытых грамадзянамі, на тэрыторыі кожнай з дзяржаў-членаў. Пры гэтым мэтай гэтай нормы – захаванне правоў грамадзян дзяржаў-членаў на пенсію, якія ўзніклі да ўступлення ў сілу Пагаднення. Менавіта таму артыкул 12 Пагаднення прадугледзеў прызначэнне і выплату пенсіі за стаж працы, набыты да ўступлення Пагаднення ў сілу, у адпаведнасці з заканадаўствам дзяржаў-членаў і пагадненнем СНД, а для Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі – Дагаворам паміж Расійскай Федэрацыяй і Рэспублікай Беларусь.

17. З улікам выкладзенага пункты 1–3 артыкула 7 Пагаднення ва ўзаемазвязаным разуменні з артыкулам 12 Пагаднення азначаюць, што названыя нормы Пагаднення прымяняюцца ў дачыненні да стажу працы працоўных (грамадзян дзяржаў – членаў Саюза), набытага як да, так і пасля ўступлення Пагаднення ў сілу.

18. На падставе выкладзенага Вялікая калегія Суда прадастаўляе наступнае растлумачэнне:

18.1. Нормы Пагаднення распаўсюджваюцца на пенсійныя адносіны, якія ўзнікаюць пасля ўступлення яго ў сілу, гэта значыць з 1 студзеня 2021 года. У сувязі з гэтым нормы Пагаднення аб узнікненні права на пенсію прымяняюцца да грамадзян дзяржаў – членаў Саюза, якія маюць не менш за 12 поўных месяцаў стажу, набытага на тэрыторыях гэтых дзяржаў пасля 1 студзеня 2021 г.

Азначэнні паняццяў, у тым ліку «працоўны», дадзены ў артыкуле 1 Пагаднення для мэт выкарыстання ў наступных артыкулах гэтага міжнароднага дагавора. Такія азначэнні валодаюць абавязковасцю пры тлумачэнні і прымяненні палажэнняў Пагаднення, але дзейнічаюць толькі ва ўзаемасувязі з яго рэгулюючымі прадпісаннямі, якія змяшчаюць гэтыя паняцці.

18.2. Пункты 1–3 артыкула 7 Пагаднення рэгулююць парадак вызначэння права на пенсію грамадзян дзяржаў-членаў.

Пры гэтым дзяржавы-члены абавязаны ўлічваць стаж працы з даты ўступлення ў сілу Пагаднення. У выпадку недастатковасці стажу працы, набытага на тэрыторыі адной дзяржавы-члена, для ўзнікнення права на пенсію ўлічваецца стаж працы на тэрыторыі іншых дзяржаў-членаў, у тым ліку набыты ў перыяд да 1 студзеня 2021 года.

Палажэнні пунктаў 1–3 артыкула 7 ва ўзаемазвязаным разуменні з артыкулам 12 Пагаднення азначаюць, што названыя нормы Пагаднення прымяняюцца ў дачыненні да стажу працы працоўных (грамадзян дзяржаў – членаў Саюза), набытага як да (да 1 студзеня 2021 года), так і пасля ўступлення Пагаднення ў сілу.

IV. заключныя палажэнні

Копію гэтага Кансультатыўнага заключэння накіраваць заяўніку.

Кансультатыўнае заключэнне размясціць на афіцыйным інтэрнэт-сайце Суда.

Старшынствуючы

А.А. Дронаў

Суддзі

Э.У. Айрыян

Д.П. Аляксандраў

К.К. Джунушпаеў

А.А. Забара

Е.Ж. Ісмаілаў

М.Т. Кайыпаў

А.Б. Кішкембаеў

Н.У. Паўлава

А.Г. Тунян